

Spoorzoeken op muiltjes

Onze jagende prehistorische voorouders moesten wel goede spoorzoekers zijn. Nu zijn vooral natuurliefhebbers in sporen geïnteresseerd. En zelfs exotische muiltjes blijken sporen achter te laten...

Tekst & foto's Gerhard C. Cadée, malacoloog

Het muiltje is een Amerikaanse slak, die met oesters uit Amerika is ingevoerd in Europa. De eerste doken op in Essex (Engeland) rond 1880 en daarna in 1911 in Oostende (België)¹. Na 1930 was het een goed gevestigde soort en in de Belgische en Zeeuwse oestergebieden werd deze 'oesterpest', net als in Engeland, niet met open armen ontvangen. Muiltjes vestigen zich daar waar men ook graag oesters teelt. En net als oesters en mossels filteren zij hun voedsel uit het zeewater; het zijn dus ook nog eens voedselconcurrenten. Met oesters uit Zeeland zijn de muiltjes ook in de dertiger jaren in de Waddenzee terecht gekomen². Ze voelen zich prima thuis tussen oesters. Sinds de invoer van de Japanse oester in de Waddenzee, ook door oesterkwekers, en geholpen door het geleidelijk warmer worden van het Waddenzee water neemt het muiltje ook hier in aantal toe.

Ketens

Muiltjes, ook wel slippers genoemd, hebben een napvormige schelp. Als je de schelp omdraait zie je aan de binnenkant een plaat die ongeveer de helft van de schelp afdekt. De overeenkomst met een muiltje is opvallend en de naam ligt voor de hand. Ze voeden zich door voedseldeeltjes uit het water te filteren, waardoor verplaatsen onnodig is. De vrijzwemmende larfjes

worden aangetrokken door hun soortgenoten en vestigen zich bij voorkeur op een reeds aanwezig muiltje. Op deze wijze ontstaan ketens van muiltjes. In dergelijke ketens zijn de onderste vrouwtjes en de bovenste mannetjes. Het vrouwtje bewaart de door haar bovenbuurman intern bevruchte eitjes onder haar hoed(e). In eizakjes, die op de ondergrond zijn vastgehecht, ontwikkelen zij zich tot larven. Deze zwemmen maximaal twee weken vrij rond, waardoor ze zich over enige afstand kunnen verspreiden.

Consumenten en belagers

Al jaren vind ik op het fietspad onderaan de Waddendijk op Texel door zilverbreeuwen en kraaien kapot gegooide mossels. Daar kwamen later Japanse oesters bij. De laatste jaren liggen er steeds vaker ook muiltjes tussen³. Als je die verzamelt kun je zo'n keten soms weer reconstrueren. Dat kan omdat de muiltjes, eenmaal gevestigd op een soortgenoot, niet meer van hun plaats komen en daardoor een ovaal spoor achterlaten van de rand van hun schelp. De muiltjes wat beter bekijkend merkte ik dat vooral de oudere muiltjes sterk waren aangeboord, maar niet op de plaats waar de bovenbuurman zat. Hij was dus niet alleen handig vlakbij, voor de bevruchting, maar bood ook enige bescherming tegen schelpboorders. Op de onbeschermde plekken is het muiltje genoodzaakt de schelp aan de binnenkant te verstevigen. Jonge muiltjes zijn dunschalg, maar de oudere

Muiltjes met ovaal spoor van de bovenbuurman.

muiltjes die je nu opdraait hebben dikke schelpen.

Die schelpboorder was in dit geval een borstelworm, *Polydora ciliata*, een algemene soort in de Waddenzee en Noordzee die zowel in kalksteen als in schelpen boort. Hij doet dit alleen om een vastzittende woonplaats te hebben. Boven dit boorgat bouwt hij een kokertje van aaneengesloten zandkorrels. Ook deze worm filtert zijn voedseldeeltjes uit het water. Je vindt hem zowel in lege schelpen als in die van nog levende, maar boven het sediment uitstekende soorten zoals mossel, Japanse oester, alikruik en dus ook het muiltje. <

Literatuur:

VLIJZ Allien Species Consortium, 2015. Muiltje. Marine Biodiversity Wiki.

Van Benthem Jutting, T. 1933. Fauna van Nederland, Gastropoda.

Cadée, G.C., 2008. Gekraakte muiltjes. *Natura* 105: 136.

Duidelijk ovaal spoor van de bovenbuurman.

De binnenkant van de schelp laat zien hoe het muiltje aan zijn naam komt.

De KNNV werkt samen met de VOFF en Koninklijke Sportvisserij Nederland aan het project Signalering Exoten van het team Invasieve Exoten van het Ministerie van EZ en de NVWA (Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit).

Exoten zijn organismen die niet op eigen kracht in onze natuur gekomen zijn, maar door menselijk handelen. Waarnemers spelen een belangrijke rol in het veld als het gaat om het signaleren van potentieel invasieve exoten. Goede, actuele

waarnemingen zijn belangrijk voor terreinbeheerders, natuurorganisaties, wetenschappers en beleidsmakers. De KNNV roept daarom haar leden op om exoten te melden via www.telme.nl en op www.waarneming.nl.

>De informatieve nieuwsbrief *Kijk op exoten* verschijnt vier keer per jaar. Op www.knnv.nl kunt u zich direct aanmelden voor de nieuwsbrief en eerdere edities teruglezen.